

SYLABUSDOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 1 października 2021 – 30 września 2024
(skrajne daty)

Rok akademicki 2021/2022

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Retoryka
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Filozofii
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Filozofia
Poziom studiów	Podstawowy
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok I, semestr II
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr Marcin Subczak (ćwiczenia)

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
2		30							5

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

ĆWICZENIA: ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student powinien dysponować szczegółową wiedzą historyczną i wiedzą o kulturze na poziomie szkoły średniej a także prezentować umiejętność pracy z tekstem literackim i naukowym. Winien również dysponować wiedzą z zakresu historii filozofii starożytnej.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Celem ćwiczeń jest zaznajomienie studentów z podstawową wiedzą dotyczącą retoryki, kontekstu jej narodzin, znaczenia i historycznego kształtowania się.
C ₂	Celem ćwiczeń jest również zaznajomienie studentów z celem retoryki, jej funkcjami a także podstawowymi zasadami.
C ₃	Celem ćwiczeń jest wreszcie przedstawienie studentom i omówienie tak zwanych „etapów retorycznego postępowania”.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
K_W02	Absolwent zna i rozumie w zaawansowanym stopniu w zaawansowanym stopniu historyczne kształtowanie się idei filozoficznych, poglądy i pisma klasycznych autorów filozoficznych, obecność idei filozoficznych w dziełach polskiej kultury; rolę refleksji filozoficznej w kształtowaniu kultury i społeczeństwa	P6S_WG
K_U01	Absolwent potrafi poprawnie stosować terminologię filozoficzną, formułować problemy, tezy, własne poglądy; dobierać i stosować właściwe metody i narzędzia w tym zaawansowane techniki informacyjno-komunikacyjne; wyszukiwać, analizować, oceniać, selekcjonować i wykorzystywać informacje ze źródeł pisanych i elektronicznych; identyfikować normatywne ugruntowanie instytucji społecznych i normatywne uwarunkowania zjawisk społecznych	P6S_UW
K_K01	Absolwent jest gotów do krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy, przyjmowania nowych idei, zmiany opinii w świetle dostępnych danych i argumentów; do formułowania propozycji rozwiązania rozpoznanych problemów	P6S_KK

3.3 Treści programowe

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

A. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne (ćwiczenia)
<p>Ćw. 1. Podstawowe zagadnienia retoryki. Etymologia, definicja. Historia retoryki: greckie początki i rzymskie rozwinięcie. Retoryka a dialektyka i erystyka. Miejsce retoryki w strukturze nauk (filozofii). Koncepcja retoryki naturalnej. Perswazyjne walory ludzkiej mowy (język jako środek oddziaływania drugich). Istota retoryki: przemawianie zdolne przekonać. Przedmiot perswazji, jej interpersonalny charakter i warunki perswazji. Cele retoryki (operowanie mocą perswazyjną słowa). Mowa/przemowa jako klasyczna forma retoryczna: przekazywanie sztuki słowa za pośrednictwem głośnego mówienia.</p>
<p>Ćw. 2. Funkcja i zasady retoryki. Proces retorycznego przekonywania charakteryzuje się szczególną celowością i obejmuje (powinien uwzględniać) trzy główne sfery ludzkiej aktywności: poznanie (rozum), decydowanie (wola), odczuwanie (uczucia i emocje). Potrójna funkcja retoryki: informująco-pouczająca; zniewalająca; estetyczna. Fundamentalne zasady retoryki: organiczność (wewnętrzny ład i układ części mowy); stosowność (takt retoryczny i osobiste wyczucie mówcy); funkcjonalność (świadomość środków perswazji i mobilizacji słuchacza rozumowo, uczuciowo i wolitywnie).</p>
<p>Ćw. 3. Inventio (pomysł, przygotowanie) (I). Pomysłowość, wynalazczość, umiejętność wyboru tematu, wyszukiwanie sposobów rozwiązywania postawionego problemu, selekcja wiadomości, wynajdywanie myśli. Główne etapy inwencji: 1. Rozpoznanie sprawy (czym się zajmujemy, czym się chcemy zająć, podstawowa wiedza przedmiotowa). 2. Ustalenie tematu (postawienie konkretnej sprawy w postaci problemu, słowne sformułowanie tematu, cel mowy – negacja/akceptacja). 3. Gromadzenie dowodów (przygotowywanie materiałów pozwalających udowodnić przyjmowane twierdzenie lub obalić twierdzenie strony przeciwnej; kryteria wyboru dowodów).</p>
<p>Ćw. 4. Inventio (pomysł, przygotowanie) (II). Gromadzenie dowodów czyli konstrukcja tak zwanych toposów inwencyjnych. Toposy, czyli źródła dowodów, pomysłów, argumentów, wzorów; to matryce, symbole, gesty, obrazy, przenośnie, opowieści, fabuły. Rodzaje toposów – wspólne i szczególne. Zasady użycia toposów. Typy perswazji: praktyczny cel mowy retorycznej – słuchacz winien zrozumieć, zgodzić się, podjąć odpowiednią decyzję. Logos (apel do rozumu); ethos (autorytet moralny mówcy); pathos (nastawienie słuchacza). Funkcje emocji w perswazji. Typy mowy – rodzaje retoryczne: mowa doradcza (czas przyszły), zachęcenie/zniechęcenie do danej sprawy, tematu, problemu. Rozważenie „za” i „przeciw”. Mowa osądzająca (czas przeszły), oskarżenie lub obrona, dowodzenie prawdziwości lub nieprawdziwości. Mowa oceniająca – popisowa (czas teraźniejszy), pochwała lub nagana osób, rzeczy, problemów. Regułą harmonii rodzajów retorycznych.</p>
<p>Ćw. 5. Dispositio (plan) (I). Co to jest kompozycja retoryczna? Konstrukcja wypowiedzi perswazyjnej. Porządek wynalezionych dzięki inwencji elementów mowy. 1. Wstęp: nawiązanie kontaktu ze słuchaczem/słuchaczami; uznanie dla przeciwnika; podkreślenie wagi sprawy. 2. Opowiadanie: przedstawienie problemu („powiedz, co zamierzasz powiedzieć; powiedz to; powiedz, co powiedziałaś”).</p>
<p>Ćw. 6. Dispositio (plan) (II). 3. Podział: wyliczenie punktów charakteryzujących zajmowane w przemowie stanowisko. 4. Wywód: argumentacja na rzecz zajmowanego stanowiska; najważniejsza część mowy; jej etapy: pozytywny, czyli uzasadnienie/potwierdzenie/obrona własnego stanowiska oraz negatywny: odpieranie ewentualnych zarzutów – polemika własnym stanowiskiem zmierzająca do jego umocnienia, ale też obalanie/zbijanie stanowiska przeciwnego. 5. Zakończenie (bez zakończenia mowa się urywa).</p>
<p>Ćw. 7. Elocutio (wystowienie) (I). Wystowienie i jego styl, czyli: poprawność, jasność,</p>

stosowność i ozdobne wypowiedzenie. Sposób wyrażenia myśli i uczuć. Nadanie mowie odpowiedniego kształtu – celowe ułożenie wypowiedzi dostosowanej do przedmiotu mowy, jej autora i odbiorców. **1. Stosowność:** styl stosowny jako styl celowy, właściwy, funkcjonalny. Stosowność jako umiejętne posługiwanie się figurami stylistycznymi dla osiągnięcia zamierzonego wrażenia estetycznego i pożądanego efektu perswazyjnego. Podział stylów retorycznych: prosty (cele dydaktyczne), umiarkowany (wywołanie zachwyty), wzniosły (zachęcenie do wzniosłych czynów). **2. Poprawność:** dotycząca pojedynczych słów i związków słów.

Ćw. 8. Elocutio (wysłowienie) (II). **3. Przejrzystość:** jasność i zrozumiałość mowy (dotyczy pojedynczych słów i zdań złożonych). **4. Ozdoba:** tropy (operacje dokonywane na znaczeniach konkretnych słów – kontrolowane odchylenia od jednoznaczności: metafora, metonimia, synekdocha, peryfrazja, antonomazja, onomatopeja, katachreza, alegoria, ironia, hiperbola). Figury (złożenia słowne): figury słowne (bazujące na zewnętrznym układzie słów – dodanie, odcięcie, podobieństwo); figury myśli (konstrukcje uwzględniające zmiany znaczenia i sensu – pytanie retoryczne, podstawienie, uprzedzenie, napięcie). Amplifikacja: rozszerzanie, uwznioślenie myśli, uzyskiwane przez wzrost, porównanie, rozumowanie, nagromadzenie. Kompozycja: okres zdaniowy.

Ćw. 9. Memoria (pamięciowe opanowanie). Szczegółowe zapamiętanie przemowy a zapamiętanie schematyczne. Płynność przemowy i jej odbiór a ekspresja tekstu zapamiętanego. Podstawowe i wybrane techniki zapamiętywania: skojarzenia, grupowanie, wykresy i schematy myśli, wizualizacje, budowanie kontekstu, żywe obrazy, słowa zastępcze, akronimy, skojarzenia łańcuchowe, zapamiętywanie wzrokowe (barwy i kształty jako medium zapamiętania).

Ćw. 10. Actio (wygłoszenie). Techniki wygłaszania. Warunki werbalne: emisja głosu, intonacja, pauza, akcentowanie. Warunki niewerbalne: gestykulacja, rekwizyty, mimika, prezencja, etykieta. Formy kontaktu z adresatami wypowiedzi: kontakt wzrokowy, gesty przywołujące i wskazujące. Stres i okoliczności stresogenne. Indywidualność i niepowtarzalność wygłoszenia. Żywiołowość i spontaniczność reakcji.

Ćw. 11. Prezentacja wystąpień retorycznych przygotowanych przez studentów.

Ćw. 12. Prezentacja wystąpień retorycznych przygotowanych przez studentów.

Ćw. 13. Prezentacja wystąpień retorycznych przygotowanych przez studentów.

Ćw. 14. Prezentacja wystąpień retorycznych przygotowanych przez studentów.

Ćw. 15. Prezentacja wystąpień retorycznych przygotowanych przez studentów.

3.4 Metody dydaktyczne

Np.:

Ćwiczenia:

- indywidualna lektura zadanych tekstów jako podstawa przygotowania do zajęć
- wspólna analiza wybranych tekstów
- badanie kontekstu pojawienia się i ewolucji znaczenia głównych pojęć filozoficznych
- dyskusja w grupie ćwiczeniowej na temat problemów pojęć i postaci pojawiających się w tekstach
- proponowanie możliwości interpretacji wyżej wymienionych kwestii
- indywidualna rozmowa w trakcie konsultacji, mająca na celu wyjaśnienie ewentualnych kwestii spornych

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRZYGOTOWANIE I PRZEDSTAWIENIE WYSTĄPIENIA (PRZEMOWY)	ĆWICZENIA
EK_02	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRZYGOTOWANIE I PRZEDSTAWIENIE WYSTĄPIENIA (PRZEMOWY)	ĆWICZENIA
EK_03	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI W TRAKCIE ZAJĘĆ; PRZYGOTOWANIE I PRZEDSTAWIENIE WYSTĄPIENIA (PRZEMOWY)	ĆWICZENIA

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Ćwiczenia: podstawowym warunkiem zaliczenia ćwiczeń jest obecność studenta na zajęciach. Kryterium oceny stanowi jego werbalna aktywność w trakcie dyskusji w grupie ćwiczeniowej, a następnie przygotowanie i zaprezentowanie wystąpienia (przemowy).

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	Ćwiczenia 30 godzin
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	25
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	Ćwiczenia: 70 godzin
SUMA GODZIN	125
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	5

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie przewidziano
zasady i formy odbywania praktyk	Nie przewidziano

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

- Barłowska M., (i in.), *Retoryka*, PWN, Warszawa 2008
- Bogołębska B., Worsowicz M., *Retoryka i jej zastosowania. Podręcznik dla studentów dziennikarstwa i innych kierunków humanistycznych*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2016
- Bredemeier K., *Czarna retoryka: siła i magia języka*, tłum. J. Miron, „Studio Emka”, Warszawa 2007
- Budzyńska-Daca A., (i in.), *Retoryka negocjacji. Scenariusze*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2018
- Korolko M., *Retoryka i erystyka dla prawników*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2001
- Korolko M., *Przekonuj i daj się przekonać. Dialektyka, retoryka, erystyka z ćwiczeniami. Skrypt*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski 2003
- Koszowy M., (i in.), *Strategie retoryczne, techniki komunikacyjno-poznawcze, błędy i sofizmaty*, IFiS PAN, Warszawa 2015
- Kotlarczyk M., *Sztuka żywego słowa: dykcja, ekspresja, magia*, „Gaudium”, Lublin 2010
- Lemmermann H., *Szkoła retoryki*, tłum. B. Sierocka, „Astrum”, Wrocław 1995
- Lewiński P.H., *Neosofistyka. Argumentacja retoryczna w komunikacji potocznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012
- Mazepa T., *Sztuka mówienia. Podstawy emisji głosu dla studentów pedagogiki i kierunków pokrewnych*, Wydawnictwo UR, Rzeszów 2015
- Partyka J., (red.), *Normy komunikacji. Między retoryką a językiem*, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2017
- Pietrzak M., *Retoryka praktyczna*, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Warszawa 2008
- Rzymowska L., *U źródeł pojmowania retoryki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2013
- Rusinek M., (i in.), *Retoryka podręczna czyli Jak wnikliwie słuchać i przekonująco mówić*, „Znak”, Kraków 2005
- Skwara M., (red.), *Retoryka, Słowo/Obraz Terytoria*, Gdańsk 2008

Szymanek K., (i in.), *Sztuka argumentacji. Ćwiczenia w badaniu argumentów*, PWN, Warszawa 2003

Turk Ch., *Sztuka przemawiania*, tłum. P. Fiodorow, „Astrum”, Wrocław 2003

Vossius G.J., *Podstawy retoryki*, tłum. B. Popiel, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2012

Wierzbicka E., (i in.), *Podstawy stylistyki i retoryki*, PWN, Warszawa 2008

Worsowicz M., *O "duchu stosowności": teoria retoryczna a współczesna praktyka medialna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013

Załazińska A., (i in.), *Retoryka codzienna. Poradnik nie tylko językowy*, „Czarna owca”, Warszawa 2010

Literatura uzupełniająca:

Beck G., *Zakazana retoryka. Podręcznik manipulacji*, tłum. E. Klej, „Helion”, Gliwice 2007

Borutka T., (i in.), *Przez słowo - w słowach - o słowach*, Wydawnictwo Akademii Techniczno-Humanistycznej, Bielsko-Biała 2009

Bralczyk J., *Wymowa prawnicza*, C.H. Beck, Warszawa 2002

Dajewski W., *Śladami wielkich mówców. Z teorii i praktyki wygłaszania przemówień*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1970

Dobrzyńska T., (red.), *Studia o tropach. 1.*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1988

Dobrzyńska T., (red.), *Studia o tropach. 2.*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1992

Kampka A., (red.), *Między znaczeniem i działaniem. Retoryka i władza*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2012

Marcjanik M., (red.), *Retoryka mediów. Retoryka w mediach*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2012

Rusinek M., *Między retoryką a retorycznością*, „Universitas”, Kraków 2003

Sobczak B., *Retoryka telewizyj*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018

Styszyński M., *Środki retoryczne w manifestach organizacji Al-Kaida i Państwo Islamskie*, UAM, Poznań 2020

Todorov T., *Sztuka symbolu*, tłum. T. Stróżyński, Słowo/Obraz Terytoria,

Gdańsk 2011

Vernant J.-P., *Źródła myśli greckiej*, przeł. J. Szacki, słowo/obraz terytoria,
Gdańsk 1996

Vernant J.-P., (red.), *Człowiek Grecji*, przeł. P. Bravo, Ł. Niesiołowski-
Spano, Świat Książki, Warszawa 2000

Wasilewski J., *Retoryka dominacji, „Trio”*, Warszawa 2006

Zakrzeński J., *Gawędy o potędze słowa. Poradnik oratorski, „Adam”*,
Warszawa 2005

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej

Maciej Subszka

2.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykl.	Cw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (inne?)	Liczba pkt. ECTS
2		30							3

2.2. Sposób realizacji zajęć

zajęcia w formie tradycyjnej

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

2.3. Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

Cwiczenia: ZALICZENIE / OCENA

3. WYMAGANIA WSTĘPNE

Student powinien dysponować szczegółową wiedzą historyczną i wiedzą o kulturze na poziomie szkoły średniej a także prezentować umiejętność pracy z tekstem literackim i naukowym.

Winien również dysponować wiedzą z zakresu historii biologii starożytnej.